

Pauanne Anna-Maria

Luokanopettajaopiskelijoiden määritelmiä seksuaalikasvatuksesta ja omista valmiuksistaan
toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa

Kandidaatintutkielma
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Taito- ja taidepainotteinen luokanopettajakoulutus
2021

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Luokanopettajaopiskelijoiden määritelmiä seksuaalikasvatuksesta ja omista valmiuksistaan toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa (Anna-Maria Pauanne)

Kandidaatintutkielma, 36 sivua, 5 liitesivua

Syyskuu 2021

Alakoulun seksuaalikasvatus ja sen puutteellisuus ovat olleet viime aikoina esillä mediakeskustelussa. Tämän kandidaatintutkielman tarkoituksena on selvittää, miten luokanopettajaopiskelijat määrittelevät alakoulun seksuaalikasvatuksen. Toisena tavoitteena on selvittää, miten he määrittelevät omat valmiutensa toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa. Tutkimuskysymyksetni ovat: 1. Miten Oulun yliopiston luokanopettajaopiskelijat kokevat omat valmiutensa toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa? 2. Miten Oulun yliopiston luokanopettajaopiskelijat määrittelevät alakoulun seksuaalikasvatuksen? Toteutin tutkielmani laadullisena kyselytutkimuksena ja keräsin aineistoni jakamalla kyselylomakkeeni sähköisesti kaikille sen hetkisille Oulun yliopiston luokanopettajaopiskelijoille toukokuussa 2021.

Seksuaalikasvatus on laaja käsite, johon kuuluu paitsi ihmisen lisääntymiseen ja kehitykseen kuuluvat asiat, myös esimerkiksi tunne- ja turvataitojen käsittely. Tässä tutkimuksessa halusin selvittää luokanopettajaopiskelijoiden omia määritelmiä seksuaalikasvatukselle. Halusin selvittää myös, kokevatko he tunne- ja turvataitokasvatuksen kuuluvan osaksi seksuaalikasvatusta. Vastauksista nousi esiin kuusi eri pääteemaa seksuaalikasvatukselle, jotka olivat: ihmisen biologia, turvataidot, tunnetaidot, sosiaaliset taidot, identiteetti ja puutteet. Tuloksista ilmeni, että vaikka yhteen koottuna vastauksista sai hyvän yleiskuvan siitä, mitä alakoulun seksuaalikasvatus pitää sisällään, ei yksittäisistä vastauksista saanut kattavaa kuvaa seksuaalikasvatuksesta. Luokanopettajaopiskelijoiden tiedot seksuaalikasvatuksesta olivat siis puutteellisia. Vastaajat myös kertoivat kaipaavansa lisää koulutusta aiheesta ja vain alle kolmasosa vastaajista koki, että heillä olisi tarvittavat valmiudet toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa. Vastaajat toivat ilmi myös sen, mitä he kokevat alakoulun seksuaalikasvatuksessa haasteelliseksi ja mitä he kaipaisivat luokanopettajakoulutukselta lisää kehittääkseen omia valmiuksiaan. Tutkielma vahvistaa omalta osaltaan aiemmissä tutkimuksissa todettua puutetta alakoulun seksuaalikasvatuksessa.

Avainsanat: seksuaalikasvatus, tunnetaidot, turvataidot, kyselytutkimus

Sisällys

1. Johdanto	4
2. Aiemmat tutkimukset	6
3. Teoreettiset lähtökohdat ja peruskäsitteet	8
3.1 Seksuaalikasvatus	8
3.2 Turvataidot	9
3.3 Sosioemotionaaliset taidot.....	10
4. Tutkimuksen toteutus	12
4.1 Tutkimuskysymykset	12
4.2 Tutkimusmenetelmä	12
4.3 Tutkimusaineiston keruu.....	15
4.4 Tutkimusaineiston analysointi	17
5. Tulokset	19
5.1 Luokanopettajaopiskelijoiden määritelmiä alakoulun seksuaalikasvatuksesta	19
5.1.1 Ihmisen biologia.....	19
5.1.2 Turvataidot.....	20
5.1.3 Tunnetaidot	22
5.1.4 Sosiaaliset taidot.....	23
5.1.5 Identiteetti	24
5.1.6 Puutteet	24
5.2 Luokanopettajaopiskelijoiden kokemuksia valmiuksistaan toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa..	26
5.2.1 Valmiudet	26
5.2.2 Haasteet	26
5.2.3 Koulutus	27
6. Johtopäätökset ja pohdinta	30
6.1 Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu	32
Lähteet / References	35
Liite 1 / Appendix 1	40

1. Johdanto

Koulun toteuttamasta seksuaalikasvatuksesta on ollut viime aikoina paljon puhetta mediassa. Näissä keskusteluissa ja kannanotoissa on keskitytty hyvin paljon seksuaalikasvatuksen puutteeseen tai vajavaisuuteen kouluissa ja siihen, miksi sen toteutuminen kouluissa olisi niin tärkeää. YLE:n 9.11.2020 julkaisemassa artikkelissa ”Emma Ojanen, 24, oppi vasta aikuisena, ettei raskaaksi tulla milloin vain – moni jakaa kokemuksen surkeasta seksuaalikasvatuksesta” kerrotaan YLE:n suorittamasta kyselystä, johon vastasi yli 270 ihmistä. Moni heistä jakaa kokemuksen siitä, että koulun seksuaalikasvatus on ollut huonoa (Köngäs, 2020).

Olen itse hyvin samaa mieltä artikkelissa julkaistujen mielipiteiden ja kyselyn tulosten kanssa siitä, ettei koulun seksuaalikasvatus ole riittävällä tasolla ja että siinä on vielä paljon parantamisen varaa. En koe itse saaneeni juuri minkäänlaista seksuaalikasvatusta alakouluaikana koulusta. Kävimme alakoulun loppupuolella ympäristötiedon tunnilla nopeasti läpi yhden kappaleen ihmisen biologiaa ja anatomiaa, johon kuului lisääntyminen ja yhden tunnin, jolloin puhuttiin murrosiästä. En muista näiden aiheiden muuten tulleen nostetuksi esille opettajien toimesta, vaikka sille olisi ollut tarvettakin.

Maailman terveysjärjestö WHO:n mukaan seksuaalikasvatuksesta on tulossa yhä useammin pakollinen kouluaine. Tämä on ollut viime vuosikymmeninä suunta myös Euroopassa. Tämä on tärkeää, koska joidenkin maiden kokemusten perusteella voidaan päätellä, että asiaan kiinnitetään todennäköisesti vähemmän huomiota silloin, kun se ei ole pakollista. Seksuaalikasvatuksen tekeminen pakolliseksi ei kuitenkaan johda suoraan laadukkaaseen sekä kokonaisvaltaiseen opetukseen. Tämän takia tarvitaan prosessi, joka suuntautuu alhaalta ylöspäin, jossa opettajia motivoidaan, tuetaan ja koulutetaan (WHO, 2010).

Minua on kuitenkin opintojeni edetessä alkanut huolestuttaa se, ettei opinnoissamme ole vielä tullut vastaan seksuaalikasvatus kuin yhdellä luennolla ja sen käsittely on opinnoissa ylipäättään hyvin vähäistä. Keskustellessani opiskelutovereideni kanssa aiheesta, huomasin, että myös muut luokanopettajaopiskelijat kokevat, ettei nykyinen koulutus ole riittävää ja ovat tyytymättömiä siihen. Emme saa luokanopettajaopiskelijoina opetusta siitä, kuinka itse tulevina luokanopettajina toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa, mikä on mielestäni suuri vaje opinnoissamme. Seksuaalikasvatus on kuitenkin hyvin laaja aihe, joka kattaa monta eri asiaa ja se on hyvin tärkeä osa lasten ja nuorten kehitystä. Kuitenkin sitä tulee voida lähestyä hienovaraisesti ja ikätasoisesti ja monet, mukaan lukien minä itse, kokevat tämän toteuttamisen vaikeana, jos

siitä ei ole tarpeeksi tietoa tai aikaisempaa kokemusta. Koenkin hyvin ongelmalliseksi, sen, että aiheeseen perehtyminen jää opiskelijan omalle vastuulle ja oman kiinnostuksen varaan. Tällöin seksuaalikasvatukseen ei välttämättä perehdytä ollenkaan tai ei saada yhtä laadukasta tietoa kuin yliopistolla olisi mahdollista tarjota. Tämän takia haluankin kandidaatintutkielmassani tutkia sitä, kokevatko luokanopettajaopiskelijat Oulun yliopistossa omaavansa hyvät valmiudet toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa ja miten he itse määrittelevät alakoulun seksuaalikasvatuksen.

Toteutin kandidaatintutkielmani laadullisena kyselytutkimuksena. Keräsin aineiston sähköisellä kyselylomakkeella, joka jaettiin kaikille Oulun yliopiston sen hetkisille luokanopettajaopiskelijoille sähköpostitse. Tutkimuksessani pyrin vastaamaan kahteen tutkimuskysymykseen: 1. Miten Oulun yliopiston luokanopettajaopiskelijat kokevat omat valmiutensa toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa? 2. Miten Oulun yliopiston luokanopettajaopiskelijat määrittelevät alakoulun seksuaalikasvatuksen? Aloitan kandidaatintutkielmani esittelemällä aiempaa tutkimusta seksuaalikasvatusta sekä Suomesta että kansainvälisesti. Sitten siirryn määrittelemään tutkimuksen pääkäsitteitä. Seuraavaksi kerron tutkimukseni toteutuksesta eli tutkimuskysymyksistä ja -menetelmästä, aineistonkeruusta ja aineiston analysoinnista. Tulokset-luvussa avaan tutkimukseni tuloksia, vastaten kumpaankin tutkimuskysymykseeni erikseen. Lopuksi kokoan tutkimukseni tuloksia ja johtopäätöksiäni sekä käsittelen tutkimukseni luotettavuutta.

2. Aiemmat tutkimukset

Juuri minun tutkimukseni aihetta on tutkittu verrattain vähän, mutta löysin paljon aiempaa tutkimusta seksuaalikasvatuksen tilasta Suomessa ja Euroopassa sekä muualla maailmassa sekä myös tutkimuksia opettajankoulutuksen riittävydestä ja opettajien kokemuksista seksuaalikasvatuksesta. Seuraavassa hieman kuvaa niistä saadusta tiedosta, jotka koskevat minunkin tutkimukseni aihetta.

Osmo Kontula (2010) on tutkinut seksuaalikasvatuksen ja oppilaiden sitä koskevan tietämyksen kehitystä Suomessa 2000-luvulla. Tutkimuksessaan Kontula toteutti kyselyitä sekä biologian ja terveystiedon opettajille että oppilaille vuosina 1996, 2000 ja 2006. Tutkimuksesta saatiin selville, että opettajien mielestä tärkein osa seksuaalikasvatuksesta oli paikkaansa pitävien faktojen tarjoaminen ja vastuulliseen toimintaan kannustaminen. Tuloksissa näkyi myös, että oppilaiden tietämyksen tasoon vaikutti positiivisesti opettajat, joilla oli halua opettaa luonnollisuuden ja suvaitsevaisuuden asenteita seksuaalisuutta kohtaan, jotka pystyivät puhumaan seksuaalisuuteen liittyvistä asioista rennosti, kertoivat oppilaille oman elämänsä asioista ja käyttivät opetusmetodeina draamaa ja rooliepelejä sekä esitelmiä ja antoivat oppilaiden pitää itsekin opitunteja (Kontula, 2010). Opettajalla on siis merkittävä rooli siinä, mitä oppilaat oppivat seksuaalikasvatuksen kautta.

Burnsin, Hendriksin ja O'Brienin (2020) toteuttamassa tutkimuksessa tutkittiin pääsääntöisesti Ison-Britannian, Yhdysvaltojen ja Australian opettajien saamaa koulutusta seksuaalikasvatuksen toteuttamisesta ennen siirtymistä työelämään. Tutkimuksessa saatiin selville, että vaikka tulevilla opettajilla on paljon halukkuutta toimia seksuaalikasvatuksen kansainvälisten suositusten mukaisesti, näin ei kuitenkaan aina tapahdu. Sen sijaan opettajien vaillinainen tietämys seksuaalikasvatuksen toteuttamisesta säilyy globaalina ongelmana, johtuen osittain siitä, että heidän saamansa koulutus on siltä osin vaillinaista. Kuitenkin tutkimuksessa saatiin selville myös, että keskittyminen seksuaalikasvatukseen opettajankoulutuksessa oli yhteydessä parempaan pystyvyyden kokemukseen sekä aikomukseen opettaa näitä aiheita tuleville oppilailleen (Burns, Hendriks & O'Brien, 2020).

José L. Martinezin, Rodrigo J. Carcedoan, Antonio Fuertesin, Isabel Vicario-Molinaan, Andrés A. Fernández-Fuertesin ja Begoña Orgazan (2012) toteuttamassa espanjalaisessa seksuaalikasvatuksen tutkimuksessa saatiin selville selkeä yhteys opettajankoulutuksen sekä sen läpi

käyneiden opettajien tuottaman seksuaalikasvatuksen välille. Martinez ym. tutkivat espanjalaisen koulujen seksuaalikasvatusta ja tutkimukseen osallistui 3760 opettajaa. He löysivät puutteita seksuaalikasvatuksen sisällyttämisessä opetussuunnitelmaan, sen toteutuksessa ja kiinnostuksesta sitä kohtaan. Tutkimuksen avulla saatiin selville myös puutteita opettajankoulutuksessa ja ehdotettiin yliopistoja parantamaan tätä osaa koulutuksessa, sillä havaittiin, että opettajan saamalla koulutuksella oli suuri merkitys siinä, miten seksuaalikasvatusta toteutettiin kouluissa, sekä positiivisesti että negatiivisesti (Martinez ym., 2012).

Claudia Depauli ja Wolfgang Plaute tutkivat vuonna 2018 julkaistussa tutkimuksessaan itävaltalaisen vanhempien sekä opettajien asenteita, vastustusta ja odotuksia seksuaalikasvatusta kohtaan. Depauli ja Plaute hyödynsivät tutkimuksessaan WHO:n ja BZgA:n luomia eurooppalaisen seksuaalikasvatuksen standardeja, jotka on luotu vuonna 2010 auttaakseen luomaan kuvaa siitä, mitä asioita seksuaalikasvatuksen tulisi käsitellä eri luokka-asteilla. Tutkimuksessa selvitettiin, miten tärkeäksi opettajat ja vanhemmat kokivat nämä aiheet, sekä sen, mitä heidän mielestään seksuaalikasvatuksessa tulisi tapahtua, jotta se onnistuisi. Tuloksiksi saatiin, että vaikka opettajat ja vanhemmat olivat hyvin samoilla linjoilla suurimmilta osin, kokivat opettajat seksuaalikasvatuksen kuitenkin tärkeämmäksi kuin vanhemmat. Havaittiin myös, että tärkeäksi koettiin seksuaalikasvatuksen toteuttamiseen saatava tuki sekä koulutus ja koettiin tarvetta jatkuvalla kouluttautumiselle. (Depauli ja Plaute, 2018).

On siis selvää, että aiempienkin tutkimusten perusteella opettajilla on tarve saada koulutusta seksuaalikasvatukseen toteuttamiseen liittyen ja että saatu koulutus koetaan usein puutteelliseksi tai koetaan tarvetta jatkuvalla kehittämiselle sen saralla.

3. Teoreettiset lähtökohdat ja peruskäsitteet

3.1 Seksuaalikasvatus

Hilton (2001) määrittelee seksuaalikasvatuksen tarkoittavan koko elämän pituista prosessia, jossa hankitaan taitoja, tietoja ja arvoja seksuaalisista suhteista sekä identiteetistä ja intimitteetistä. UNESCO:n (2018) mukaan seksuaalikasvatuksen tarkoituksena on tarjota kattavaa, tutkitusti paikkaansa pitävää ja ikätasolle sopivaa tietoa seksuaalisuudesta, sisältäen lisääntymisterveyden, ihmisen anatomian, murrosiän ja kuukautisten, ehkäisymenetelmien, lisääntymisen ja seksin, sukupuolitautien, raskauden ja synnytyksen käsittelemisen. Maailman terveysjärjestö WHO:n (2010) määritelmän mukaan ”kokonaisvaltaisessa seksuaalikasvatuksessa lapsille ja nuorille annetaan puolueetonta, tieteellisesti paikkansapitävää tietoa seksuaalisuuden kaikista näkökohdista ja heitä autetaan kehittämään taitoja, joiden turvin he voivat toimia näiden tietojen pohjalta”. Kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus auttaa osaltaan kehittämään vastuullista ja ennakoluulotonta suhtautumistapaa ja rakentamaan oikeudenmukaisia yhteiskuntia (WHO, 2010). Kokonaisvaltainen lähestymistapa seksuaalikasvatukseen tarkoittaa, että seksuaalisuus nähdään ihmisen voimavarana ja lapsia sekä nuoria autetaan kehittämään itsessään keskeisiä taitoja, joiden avulla he voivat itse tehdä päätöksiä omasta seksuaalisuudestaan ja omista ihmissuhteistaan eri kehityksen vaiheissaan. Tällainen lähestymistapa auttaa lapsia ja nuoria voimaantumaa sillä tavoin, että he voivat toteuttaa omaa seksuaalisuuttaan ja toimia kumppanuussuhteissaan vastuullisella sekä tyydyttävällä tavalla (WHO, 2010). Seksuaalikasvatuksella on siis suuri merkitys siinä, miten lapset ja nuoret pystyvät myöhemmin toimimaan ihmissuhteissaan ja miten he pystyvät toteuttamaan omaa seksuaalisuuttaan eri elämänvaiheissaan.

WHO:n (2010) mukaan seksuaalikasvatuksen opettamat taidot ovat tärkeitä myös siksi, että lapset ja nuoret osaavat suojautua mahdollisilta riskeiltä. Seksuaalikasvatuksella on ennaltaehkäisevä luonne, joka auttaa ehkäisemään omaan seksuaalisuuteen liittyviä haittavaikutuksia, mutta sen lisäksi se voi myös parantaa ihmisen elämänlaatua, hyvinvointia ja terveyttä yleisellä tasolla. Seksuaalikasvatus vaikuttaa myös lapsen persoonallisuuden kehittymiseen osana muuta kasvatusta (WHO, 2010).

Arja Liinamo (2005) kertoo, että seksuaalikasvatusta on määritelty tarkoittamaan opetusta kaikesta seksuaalisuuteen sekä sen ilmaisuun liittyvistä asioista ja siihen sisältyy myös puberteettia, seksuaalikäyttäytymistä ja lisääntymisprosesseja käsittelevä perusopetus. Tämä perusope-

tus sisältää hänen kertomansa mukaan myös tietoa ja opetusta eri ehkäisymenetelmistä, suojautumisesta eri sukupuolitaudeilta, vanhemmuudesta, seksuaaliasenteista ja -rooleista, ihmissuh-teista ja lisäksi myös päätöksenteko- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelemista (Liinamo, 2005).

Bildjucshkin (2015) määrittelee seksuaalikasvatuksen tavoitteiksi sen, että lapsi oppii ymmär-tämään seksuaalisen kehon toimintaa, seksuaalisuuden eri ulottuvuuksia sekä kuinka tärkeää on kunnioittaa seksuaalioikeuksia. Hän korostaa, että seksuaalikasvatus on jatkuva prosessi, jossa oppiminen tapahtuu vähän kerrassaan ja uusi tietoa rakentuu vanhan päälle. Opittu tieto ei siis kerry vain yhdestä opetuskerrasta (Bildjucskin, 2015).

Seksuaalikasvatus on siis tärkeä osa lasten ja nuorten kehitystä. Sitä voidaan toteuttaa epävirall-lisesti eli esimerkiksi kotona, vanhempien antamana ja virallisesti, erilaisten asiantuntijoiden toimesta, kuten koulussa. Seksuaalikasvatus ei ole kuitenkaan suomalaisissa kouluissa oma op-piaineessa, vaan sitä toteutetaan jonkin toisen oppiaineen yhteydessä, opettajan oman harkinnan mukaan. Tämä oppiaine vaihtelee eri puolilla Eurooppaa, samoin sen antamisesta vastaavan opettajan koulutustausta (WHO, 2010). Joissain maissa seksuaalikasvatusta annetaan omina oppiaineinaan, mutta yleisimmin jonkin toisen oppiaineen yhteydessä, kuten Suomessa. Tyy-pillisesti sitä toteutetaan biologian yhteydessä, mutta se voi liittyä myös yhteiskuntaopin, kan-salaistaitojen, sosiaalisten taitojen opetuksen, filosofian, uskonnon, liikunnan, terveystiedon tai liikunnan opetukseen. Siihen, mikä oppiaine seksuaalikasvatuksen yhteyteen valikoituu ja opet-tajan koulutustausta vaikuttavat molemmat voimakkaalla tavalla opetuksen sisältöön ja opetus-menetelmiin. Silloin, kun seksuaalikasvatusta toteutetaan biologian tai terveystiedon opetuksen yhteydessä, on sen painopiste usein sen fyysisissä näkökohdissa. Jos sitä toteutetaan humanis-tisten aineiden opetuksen osana, kiinnitetään huomiota enemmän moraalisiin, sosiaalisiin sekä vuorovaikutusta koskeviin kysymyksiin. Kuitenkin seksuaalikasvatuksesta on tulossa Euroop-passa yhä useammin pakollinen kouluaine (WHO, 2010).

3.2 Turvataidot

Sosiaali- ja terveysministeriön (2019) mukaan turvataidot ovat konkreettisia taitoja, joiden avulla lapsi oppii toimimaan eri vaaratilanteissa. Nämä vaaratilanteet voivat olla tilanteita, joissa lapsi kokee seksuaalista häirintää tai omien rajojen ylittämistä. Sosiaali- ja terveysminis-teriö (2019) lisää myös, että turvataidot vahvistavat lapsen kykyä paitsi tunnistaa uhkaavia ti-lanteita, myös puolustaa itseään ahdistelutilanteissa. Näin ollen turvataitokasvatuksen myötä lapsi voi myös oppia myös puolustamaan muita ja puhumaan heille kunnioittavasti sekä myös

vahvistaa lapsen itsetuntoa ja itsetuntemusta. Turvataitojen avulla suojellaan lasten mielenterveyttä ja vahvistetaan lasten mahdollisuuksiaan selvittää eri elämänvaiheista ja luoda myönteisiä ihmissuhteita (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2019).

Jussi Aaltosen (2019) mukaan turvataitokasvatuksella vahvistetaan nuoren omia voimavaroja, lisätään tietoa seksuaalioikeuksista sekä tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Hän alleviivaa, että turvataitokasvatuksessa myös vahvistetaan lapsen ja nuoren keinoja puolustaa itseään häirinnältä, väkivallalta ja seksuaaliselta kaltoinkohtelulta. Turvataitokasvatuksella tuetaan lasten ja nuorten omanarvontunteen kehittymistä ja omien rajojen hahmottamista sekä puolustamista mutta myös toisten rajojen kunnioittamista (Aaltonen, 2012). Vaikka turvataitokasvatus jakaa rajapintoja seksuaalikasvatuksen kanssa, eivät ne kuitenkaan ole sama asia.

Kaija Lajunen ym. (2012) muistuttavat, että lapsella on oikeus saada ohjausta siihen, miten hän voi itse suojata itseään. Heidän mukaansa turvataitokasvatuksen kautta voidaan vahvistaa lapsen itseluottamusta ja itsearvostusta, edistää lasten tunnetaitoja ja vuorovaikutustaitoja sekä hyviä kaverisuhteita. Lisäksi turvataitokasvatuksella voidaan myös parantaa lasten omia valmiuksia suojella itseään heidän turvallisuuttansa uhkaavissa erilaisissa kiusaamisen, ahdistelun, alistamisen sekä väkivallan tilanteissa. Turvataitokasvatuksella voidaan myös ohjata lapsia kertomaan luotettavalle aikuiselle huolistaan. Lajunen ym. (2012) korostavat, että turvataitokasvatuksen tarkoituksena ei ole sysätä vastuuta omasta turvallisuudestaan, vaan vahvistaa heidän omia voimavarojaan sekä selviytymiskeinojaan. Näin ollen vastuu lapsen hyvinvoinnista onkin aina aikuisen vastuulla, vaikka lapsille opetetaan keinoja huolehtia itsestään. Turvataitokasvatusta toteutetaan heidän mukaansa kodin ja koulun välisessä yhteistyössä ja moniammatillisessa yhteistyössä (Lajunen ym., 2012).

3.3 Sosioemotionaaliset taidot

Sosioemotionaalisia taitoja ovat muun muassa tunteiden tunnistaminen esimerkiksi äänensävyjen, liikkeiden ja kasvonilmeiden avulla, sosiaalinen ymmärtäminen eli toisen ihmisen tavoitteiden sekä tunteiden syiden oivaltaminen sekä eri sosiaalisia tilanteita koskeva päättely tarkoitteen tilanteen sisältämän ongelman sekä soveliaiden ratkaisutapojen tunnistamista (Poikkeus, 2011). Sosioemotionaalisilla taidoilla tai niin sanotuilla tunnetaidoilla voidaan myös tarkoittaa kaikkia niitä taitoja, joita käytetään silloin, kun koitetaan vaikuttaa joko siihen miltä itsestä tai siihen miltä toisesta tuntuu. Ne ovat myös keinoja säädellä tunteita, esimerkiksi koettujen tunteiden voimakkuutta tai ilmaisua. Ihminen, jolla on hyvät tunnetaidot, osaa tunnistaa

ja tiedostaa sekä ymmärtää niitä tunteita, jotka tilanteeseen liittyvät ja osaa toimia niin, että nämä tunteet tulevat huomioituiksi (Lahtinen ja Rantanen, 2019).

Lasten sosioemotionaalisilla taidoilla on myös kehitystehtäviä. Weissbergin ym. (2015) mukaan nämä voidaan määritellä koostuvan itsetuntemuksesta ja -tietoisuudesta, itsesäätelystä, sosiaalisesta tietoisuudesta, ihmissuhdetaidoista sekä vastuullisesta päätöksenteosta. Itsetuntemuksella ja -tietoisuudella tarkoitetaan heidän mukaansa yksilön kykyä tunnistaa omia tunteitaan sekä ajatuksiaan ja sitä, miten ne vaikuttavat omaan käyttäytymiseen sekä kykyä tunnistaa omia rajoitteitaan ja vahvuuksiaan sekä samalla ylläpitää tervettä itsetuntoa ja hyvää, optimistista elämänasennetta. Itsesäätely taas voidaan määritellä kyvyksi säädellä omia tunteitaan ja käyttäytymistään sekä omia ajatuksiaan eri tilanteissa. Tähän kuuluu esimerkiksi stressinhallintataidot sekä impulssienhallinta. Sosiaalisella tietoisuudella taas tarkoitetaan kykyä asettua toisen ihmisen asemaan empaattisella tavalla ja kykyä ymmärtää sosiaalisia normeja. Ihmissuhdetaitoihin taas kuuluvat kyky solmia sekä ylläpitää tasapainoisia ihmissuhteita sekä hyvät itsensä ilmaisun, kuuntelemisen sekä yhteistyön taidot. Vastuullisella päätöksenteolla tarkoitetaan tässä yhteydessä kykyä tehdä rakentavia päätöksiä koskien omaa käyttäytymistään, perustuen eettisiin arvoihin ja sosiaalisiin normeihin, ottaen samalla huomioon kaikkien turvallisuuden ja tehtyjen ratkaisujen seuraukset (Weissberg, ym. 2015).

Kaija Lajusen, Minna Andellin ja Mirja Ylenius-Lehtosen (2019) mukaan sekä tunne- että aiemmin esitellyllä turvataitokasvatuksella tuetaan lapsen laaja-alaista hyvinvointia ja kehitystä. Lisäksi he ajattelevat, että tunne- ja turvataitokasvatuksen kautta pystytään edistämään lapsen itsetuntemusta, itseluottamusta sekä itsearvostusta, tunne- sekä vuorovaikutustaitoja ja hyviä ihmissuhteita sekä pystytään kannustamaan lapsia kääntymään turvallisen aikuisen puoleen heidän mieltään painavissa ja huolestuttavissa asioissa.

4. Tutkimuksen toteutus

4.1 Tutkimuskysymykset

Koska kuten aiemmin olen todennut, seksuaalikasvatuksen tärkeydestä huolimatta, en koe itse, että saan siitä opinnoissani riittävästi tai oikeastaan ollenkaan opetusta ja koen omat kykyni toteuttaa sitä sen takia vajavaisiksi. Lähdin miettimään, kokevatko muutkin luokanopettajaopiskelijat samoin omista kyvyistään. Tutkimukseni tavoitteena onkin selvittää, millaisia koettuja valmiuksia Oulun yliopiston luokanopettajaopiskelijoilla on toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa ja myöskin saada selville heidän omia määritelmiään alakoulun seksuaalikasvatukselle.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Miten Oulun yliopiston luokanopettajaopiskelijat kokevat omat valmiutensa toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa?
2. Miten Oulun yliopiston luokanopettajaopiskelijat määrittelevät alakoulun seksuaalikasvatuksen?

4.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus. Eskolan ja Suorannan (2001) mukaan laadullinen tai toisin sanoen kvalitatiivinen tutkimus voidaan määritellä karkeasti tarkoittamaan tutkimusta, jossa aineistoa ja analyysia kuvataan ei-numeraalisesti. Juutti ja Puusa (2020) puolestaan määrittelevät laadullisen tutkimuksen lähestymistapana, jossa pyritään ymmärtämään tutkimuksessa tarkasteltavana olevaa ilmiötä tutkittavana olevien henkilöiden näkökulmasta. Eli laadullinen tutkimus on kiinnostunut tutkittavien henkilöiden ajatuksista, kokemuksista, tunteista ja niistä merkityksistä, joita he antavat tutkittavalle asialle tai ilmiölle. Tämän lähtökohdan ominaispiirre onkin se, että se perustuu ihmisten subjektiivisten näkemysten sekä kokemusten tarkastelulle. Laadullisessa tutkimuksessa myös tyypillisesti pyritään siihen, että tuotettaisiin mahdollisimman yksityiskohtaisesti tietoa jostain ilmiöstä (Juutti ja Puusa, 2020).

Valitsin tehdä laadullista tutkimusta, koska halusin kysyä tutkittavilta paitsi strukturoituja, myös avoimia kysymyksiä. Koin myös, että koska aihe saattaa olla osalle vastaajista melko tuntematon, kiusallinen tai arka, se rajaisi kyselyyni vastaajien määrän melko vähäiseksi, vaikka jaoinkin kyselyni suurelle joukolle. Laadullisessa tutkimuksessa hankitaankin yleensä vastauksia pienemmältä joukolta vastaajia ja käytetään paljon avoimia kysymyksiä pelkkien strukturoitujen sijaan, joten tutkimukseni kuuluikin aika luonnollisesti siis laadullisen tutkimuksen piiriin. Koin, että jos olisin halunnut tehdä saman tutkimuksen määrällisenä, olisin tarvinnut paljon enemmän vastaajia kuin lopulta sain kyselyyni. Koen tutkimukseni vastaavan ylempänä Eskolan ja Suorannan sekä Juutin ja Puusan kuvausta laadullisesta tutkimuksesta.

Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven (2018) mukaan laadullisessa tutkimuksessa yleisimpiä menetelmiä aineistonkeruulle ovat haastattelu, kysely ja havainnointi sekä erilaisten dokumenttien kautta koottava tieto. He kertovat, että tutkijan on mahdollista käyttää näitä eri aineistonkeruumenetelmiä vaihtoehtoisesti, rinnakkain tai eri tavoin yhdisteltynä, riippuen tutkittavasta ongelmasta sekä tutkimukseen käytettävissä olevista resursseista. Kysely on heidän mielestään aineistonkeruumenetelmänä järkevä silloin, kun halutaan selvittää, miksi ihminen toimii sillä tavoin kuin toimii tai mitä hän ajattelee. He viittaavat kuitenkin myös Alasuutariin (2011) joka nostaa esille sen, ettei ole olemassa yhtä väylää, jolla saataisiin selville absoluuttista totuutta siitä, mitä ihminen ajattelee.

Kyselylomake onkin yksi perinteisimmistä tutkimusaineistonkeruun tavoista. Perinteisin versio kyselylomakkeesta on paperinen, mutta viime aikoina sen rinnalle ovat nousseet myös sähköiset kyselyt, joita jaetaan vastaajille sähköpostin välityksellä, sosiaalisen median eri alustoilla tai eri yritysten nettisivuilla. Vaikka kyselylomakkeiden käyttö on ihmistieteissä hänen mukaansa vähäisempää kuin joillain muilla tieteenaloilla, on sen käyttö aineistonkeruussa perusteltua ja sille löytyy oma käyttötarkoitus ja paikka (Valli, 2018).

Tuomen ja Sarajärven (2018) muistuttavat, että kyselylomakkeen käytössä aineistonkeruumenetelmänä on omat haasteensa. Ongelmaksi voi esimerkiksi muodostua se, että vastaajia saadaan vain vähän ja vastaamattomuus nousee merkittäväksi. Ongelmia voi olla myös siinä, että avoimiin kysymyksiin vastataan hyvin niukkasanaisesti eivätkä vatsaukset täten ole kovin laajoja. Kuitenkin kyselylomakkeen etuna on sen edullisuus ja nopeus, verrattuna esimerkiksi paljon aikaa ja rahaa vievään haastatteluun (Tuomi ja Sarajärvi, 2018). Myös Vallin (2018) mielestä taloudellisuus on yksi sähköpostin välityksellä toteutettavan kyselyn etuja. Hän myös lisää

eduiksi sen, että sähköistä kyselyä käyttämällä vastaukset saa suoraan tiedostoksi tutijalle, jolloin aineistoa ei tarvitse itse syöttää, eliminoiden tässä tapahtuvat lyöntivirheet. Sähköiset kyselyt eivät sovi kaikille vastaajaryhmille, mutta nuoret vastaajat suhtautuvat niihin yleensä suopeasti (Valli, 2018).

Valitsin käyttää tutkimuksessani kyselyä, sillä koin sen olevan helpoin ja myös käytännöllisin tapa saada laajalta joukolta vastauksia. Olisin voinut toteuttaa samasta aiheesta myös esimerkiksi haastattelun, mutta se olisi vaatinut paljon enemmän aikaa ja työtä kuin minulla oli tähän kandidaatintutkielmaan käytettävissä. Kyselyn etuina oli mielestäni se, että siihen tarvitsi käyttää vähemmän aikaa kuin yksittäisiin haastatteluihin ja sillä sai yhteyden mahdollisimman nopeasti vastaajaan yhdellä kertaa. Kyselyn etuna oli myös se, että vastaukset olivat valmiina kirjallisessa, sähköisessä muodossa, jolloin minun ei tarvinnut itse siirtää niitä sellaiseen muotoon, eli yksi todella paljon aikaa vievä vaihe prosessista poistui kokonaan. Näiden asioiden summana koin, että kysely olisi paras vaihtoehto tähän tutkimukseen.

Kyselylomakkeen luomisessa tulee olla erittäin huolellinen (Valli, 2018). Erityisesti kysymysten muotoilussa tulee olla tarkkana, sillä juuri ne luovat perustaa sille, että tutkimus onnistuu. Kysymysten tulisikin olla mahdollisimman yksiselitteisiä, sillä jos vastaaja ymmärtää kysymyksen eri tavalla kuin tutkija on tarkoittanut, se vääristää tutkimustuloksia. Tämän takia esimerkiksi sanamuotojen valinnalla on paljon merkitystä: ne eivät saa olla epämääräisiä tai häilyviä. Kysymykset rakennetaan aina tutkimusongelmien ja -tavoitteiden mukaisesti ja kysymyksiä saakin alkaa rakentamaan vasta sitten, kun nämä ovat selvinneet tutkijalle. Kyselylomaketta voi rakentaa kahdella eri tavalla (Valli, 2018). Ensimmäisessä tavassa alkuun sijoitetaan taustakysymyksiä, jotka koskevat siis vastaajan ikää, sukupuolta tai esimerkiksi koulutusta. Sen jälkeen tulevat helpot kysymykset, jotka johdattelevat arempia aiheita koskeviin kysymyksiin. Lopuksi tulevat jäähdyttelyvaiheen kysymykset, jotka ovat myös helppoja vastattavia tutkittavalle. Toinen vaihtoehto on luoda kyselylomake niin, että taustakysymykset ovat vasta kyselyn lopussa. Kyselylomakkeen pituudella on myös merkitystä (Valli, 2018). Jos kysely on liian pitkä, voivat sen saaneet jättää vastaamatta ennen kuin edes tutustuvat siihen kunnolla. Kyselyn ollessa liian pitkä on vaarana myös se, että vastaaja ei jaksa keskittyä tarpeeksi pitkään eikä enää vastaa viimeisiin kysymyksiin kovinkaan huolellisesti, jolloin tutkimuksen luotettavuus kärsii. Aikuisille suunnatun kyselyn ei tulisi ylittää viittä sivua, ellei se ole tutkimuksen kannalta välttämätöntä. (Valli, 2018)

Tässä tutkimuksessa loin kyselylomakkeen niin, että alussa kysyttiin tutkittavalta taustakysymyksiä, sen jälkeen pyydettiin määrittelemään käsitteitä ja lopuksi piti kertoa omista näkemyksistään ja kokemuksistaan. Pysin ottamaan huomioon myös omat sanavalintani, jotta kysymyksissä olisi mahdollisimman vähän epäselvyyttä ja vastaajat ymmärtäisivät sen samalla tavalla kuin olin tarkoittanutkin. Käytin kirjakieltä ja pyysin muuttamaan kysymykset henkilökohtaiseen muotoon, jotta niihin olisi tutkittavalle houkuttelevampaa vastata. Otin huomioon myös kyselyni pituuden, jotta se ei olisi vastaajalle liian pitkä ja täten hän jättäisi kyselyn kesken, sillä kyselyni sisälsi vain kahdeksan kysymystä, joista pakollisia oli vain kuusi.

Valitsin käyttää sähköistä kyselylomaketta tutkimuksessani, koska sillä pystyin helpoimmin tavoittamaan tutkimukseni kohderyhmän. Olisi ollut paljon työläämpää selvittää tutkittavien osoitteet ja sen jälkeen vielä monistaa ja postittaa kyselyt tavallisella postilla ja olisi myös ollut todella työlästä järjestää tilanne, jossa vastaajat vastaisivat kyselylomakkeisiin valvotussa tilassa. Myös vallitsevan COVID-19 tilanteen takia valvotun kyselylomakkeen täyttämisen järjestäminen olisi ollut haastavaa. Sähköinen kyselylomake sopikin siis parhaiten juuri tähän tutkimukseen.

4.3 Tutkimusaineiston keruu

Toteutin kyselyni sähköisellä kyselylomakkeella. Loin kyselylomakkeeni Google Forms-alustalla. Valitsin kyseisen alustan, sillä sen avulla oli helppoa luoda kysely ja myös tarkastella vastauksia sekä kokonaisuutena ryhmänä että erillisinä vastauksina. Jaoin kyselyni kaikille Oulun yliopiston sen hetkisille luokanopettajaopiskelijoille hyödyntäen luokanopettajaopiskelijoiden yleistä sähköpostilistaa. Annoin kyselylleni vastausaikaa kaksi viikkoa huhtikuun loppupuolella, kunnes suljin lomakkeen.

Vastauksia sain 46. Vastaajista naisia oli 40, miehiä 5 ja muita 1. Vastaajista nuorimmat olivat 20-vuotiaita ja vanhimmat 38. Vastaajien ikähaarukka oli siis melko suuri, sillä nuorimmalla ja vanhimmalla vastaajalla ikäeroa oli 18 vuotta. Ensimmäisen vuoden opiskelijoita oli viisi kappaletta, toisen vuoden opiskelijoita oli yksitoista kappaletta, kolmannen vuoden opiskelijoita oli neljätoista kappaletta, neljännen vuoden opiskelijoita oli seitsemän kappaletta, viidennen vuoden opiskelijoita oli neljä kappaletta, kuudennen vuoden opiskelijoita oli kolme kappaletta ja seitsemännen vuoden opiskelijoita oli kaksi kappaletta.

Taulukko vastaajien iästä:

Ikä	n
20	2
21	6
22	6
23	6
24	6
25	8
26	4
27	1
28	3
31	1
36	1
38	2
Yhteensä	46

Taulukko vastaajien sukupuolista:

Sukupuoli	n
Naisia	40
Miehiä	5
Muita	1
Yhteensä	46

Taulukko vastaajien opiskeluvuosista:

Opiskeluvuosi	n
1.	5
2.	11
3.	14
4.	7
5.	4
6.	3
7.	2
Yhteensä	46

4.4 Tutkimusaineiston analysointi

Valitsin aineistoni analyysimenetelmäksi sisällönanalyysin. Tuomi ja Sarajärvi (2018) määrittelevät sisällönanalyysin analyysimenetelmä, jota on mahdollista käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Heidän mukaansa sisällönanalyysi voi olla yksi yksittäinen metodi tai sitä voidaan pitää myös väljänä teoreettisena viitekehystenä erilaisten analyysimenetelmien yhteydessä. Tuomi ja Sarajärvi (2018) nostavat esille monia eri tapoja toteuttaa sisällönanalyysia, ei ole siis olemassa vain yhtä tapaa, jota tulisi jokaisessa tutkimuksessa noudattaa.

Jari Eskola ja Juha Suoranta (2001) kuvaavat teemoittelua prosessina, jossa nostetaan aineistosta esille sitä valaisevia teemoja. Tällä tavoin on mahdollista verrata eri teemojen esiintymistä kootussa aineistossa. Teemoittelussa ensin etsitään ja nostetaan esille tutkimusongelman kannalta olennaisimmat aiheet (Eskola ja Suoranta, 2001).

Teemoittelussa voidaan nostaa esiin sitaatteja, jotka ovat tutkimuksen kannalta mielenkiintoisia (Eskola ja Suoranta, 2001). Vaikka sitaatit ovatkin mielenkiintoisia, tulee ne yhdistää teoriaan, jotta analyysimenetelmä toimisi. Tämä analyysimenetelmä vaatii onnistuakseen dialogia aineiston ja teorian välillä. Se näkyy tutkimustekstissä näiden kahden lomittumisena toisiinsa. (Eskola ja Suoranta, 2001) Eskola ja Suoranta viittaavat Savolaiseen (1991), jonka mukaan on olemassa neljä eri tapaa pelkistää aineistoa. Ensimmäisessä voidaan käyttää tekstikatkelmaa

perustellakseen tehtyä tulkintaa. Toisessa voidaan käyttää sitaattia kuvaamaan aineistoa. Kolmannessa tavassa sitaattia voidaan käyttää aineiston elävöittämiseksi. Neljännessä tavassa aineistosta voidaan pelkistää tiivistettyjä tarinoita (Savolainen, 1991, lähteessä Eskola ja Suoranta, 2001). Sitaattien määrästä ei ole tiettyä lukumäärää, jota tutkija ei saisi ylittää tai alittaa. On kuitenkin huomioitava, että liian runsas sitaattien käyttö ilman niiden välissä olevia tutkijan tulkintoja ja selittäviä tekstinkappaleita voi tehdä tutkimustekstistä turhan laajan ja raskaan lukea. (Eskola ja Suoranta, 2001) Teemoittelu on Eskolan ja Suorannan (2001) mukaan suositeltava analyysitapa silloin, kun koitetaan ratkaista jotain käytännöllistä ongelmaa.

Valitsin temaattisen sisällönanalyysin siksi, koska koin sen sopivan parhaiten tutkimukseeni. Aloitin aineistoni analysoinnin lukemalla saadut vastaukset useampaan kertaan läpi, jotta voisin muodostaa niistä yleiskuvaa. Tämän jälkeen tulostin kaikki vastaukset itselleni paperille ja lähdin etsimään, mitkä asiat toistuivat useissa vastauksissa ja mitkä asiat nousivat esiin vain muutamissa vastauksista. Näiden pohjalta lähdin luomaan itselleni miellekarttaa ja listaa, joissa etsin aineistostani mahdollisia pääteemoja. Loin siis miellekartat jokaisesta kysymyksestä, joihin oli avoin vastaus. Kokosin miellekarttoihin pelkistettyjä lauseita vastauksista. Näiden pohjalta loin pääteemat. Kun teemat olivat hahmottuneet, ryhdyin luokittelemaan pelkistettyjä vastauksia näiden teemojen alle.

5. Tulokset

Käsittelen tutkimukseni tulokset jakamalla ne kahteen alalukuun. Alaluvuista ensimmäinen vastaa ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni, kertoen luokanopettajaopiskelijoiden määritelmistä alakoulun seksuaalikasvatuksesta. Jälkimmäinen vastaa toiseen tutkimuskysymykseeni käsitellen luokanopettajaopiskelijoiden omia valmiuksia toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa. Tutkimuskysymykseni ovatkin:

1. Miten Oulun yliopiston luokanopettajaopiskelijat määrittelevät alakoulun seksuaalikasvatuksen?
2. Miten Oulun yliopiston luokanopettajaopiskelijat kokevat omat valmiutensa toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa?

5.1 Luokanopettajaopiskelijoiden määritelmiä alakoulun seksuaalikasvatuksesta

Tässä luvussa käsitellään kyselyyn vastanneiden luokanopettajaopiskelijoiden määritelmiä siitä, mitä alakoulun seksuaalikasvatus sisältää. Kyselyn vastauksissa nousi esille myös se, mitä luokanopettajaopiskelijoiden mielestä seksuaalikasvatuksesta tällä hetkellä puuttuu ja mitä sen pitäisi sisältää, joten avaan myös niitä. Olen jaotellut vastauksia kuuden eri pääteeman alle. Niitä ovat ihmisen biologia, turvataidot, tunnetaidot, sosiaaliset taidot, identiteetti sekä puutteet. Nostan jokaisesta pääteemasta esille muutamia otteita kyselyni vastauksista ja avaan tekstissä kyselyn vastauksia tarkemmin.

5.1.1 Ihmisen biologia

Ihmisen biologiaan liittyvät asiat nousivat ilmi monissa määritelmissä:

” – Lisäksi käsitellään mahdollisesti lisääntymiseen liittyviä asioita luokkatasolle sopivalla tavalla. Murrosiän tuomien muutoksien käsittely on mielestäni olennainen osa alakoulun loppuvaiheen seksuaalikasvatusta. ”

” – Alakoulun opetuksessa käydään myös esim. läpi ihmisen biologiaa ja esim. sitä, miten ihminen lisääntyy. –”

” Alakoulun seksuaalikasvatukseen voi sisältää minusta esimerkiksi miten hedelmöitys tapahtuu ja mitä seksi on ja kenelle se kuuluu. Seksuaalikasvatuksessa voi puhua myös identiteetistä ja sukupuolielimistä ja niiden rakenteesta. Myös kehon muutoksista esimerkiksi kuukautisista ja sperman tuotannosta on hyvä puhua jo tässä vaiheessa. — ”

Moni vastaajista nosti esiin ihmisen biologiaan liittyviä asioita. Näihin kuuluivat erityisesti ihmisen lisääntyminen ja seksi. Toisena asiana mainittiin usein murrosikä ja siihen liittyvät keholliset muutokset, kuten rintojen kasvu, kuukautisten alkaminen ja hormonaaliset muutokset. Moni vastaaja mainitsi myös ihmisen kehon tuntemuksen edistämisen esimerkiksi eri kehonosien oikeiden nimien oppimisen ja niiden rakenteesta ja toiminnasta oppimisen kautta. Osa vastaajista kuitenkin mainitsi ihmisen biologian vastauksessaan vain yleisellä tasolla, selittä-mättä tarkemmin, mitä se piti heidän mielestään sisällään.

Myös Arja Liinamo (2005) ajattelee seksuaalikasvatukseen liittyvän ihmisen lisääntymisprosessin ja puberteetin käsittelemisen. Osmo Kontula ja Henna Meriläinen (2007) kertovat, että seksuaalikasvatukseen liittyy lisääntymiserveiden ja seksin käsitteleminen oppilaiden kanssa ja niistä paikkaansa pitävän tiedon antaminen. He lisäävät, että seksuaalikasvatukseen kuuluu myös ihmisen kehityksen käsitteleminen (Kontula ja Meriläinen, 2007). UNESCO:n (2018) mukaan seksuaalikasvatuksessa tuleekin käsitellä näiden lisäksi myös ihmisen anatomian ja lisääntymiserveiden käsittely. Myös aiemmassa tutkimuksessa oltiin siis myös hyvin samoilla linjoilla siitä, mitä tämä osio seksuaalikasvatuksesta pitää sisällään.

5.1.2 Turvataidot

”Alakoulun seksuaalikasvatuksessa käsitykseni mukaan puhutaan juurikin toisten ja itsensä arvostamisesta, sekä tämän kautta turvallisuudesta. Esim. Minne minua ei saa koskea ilman lupaa ja kuinka kertoa turvalliselle aikuiselle asioista jotka vaivaavat tai ahdistavat. ”

”— Tunne- ja turvataidot sisältyvät seksuaalikasvatukseen, koska oman seksuaalisuuden tuntemisen lisäksi on tärkeä oppia omat rajat (esim. uimapukusääntö) ja oppia ilmaisemaan itseään. Annetaan lapselle keinoja toimia ja selviytyä eri tilanteista. ”

”Tunne- ja turvataidot liittyvät olennaisesti seksuaalikasvatukseen. Esim. Turvataitoja ovat tiedostaminen omista ihmisoikeuksista ja erityisesti kehollisesta koskemattomuudesta ja itsemääräämisoikeudesta. — ”

Suurin osa vastaajista koki, että turvataidot sisältyivät seksuaalikasvatukseen. Turvataidot nostettiin useissa vastauksissa esille tärkeänä ja oleellisena osana seksuaalikasvatusta. Osa vastaajista oli kertonut vastauksissaan myös omia määritelmiään turvataidoille. Turvataitojen määriteltiin sisältävän hyvin monia eri asioita. Useassa vastauksessa nostettiin esiin niin uimapukusääntö. Raisa Cacciatoren, Pamela Kauppisen ja Susanne Ingman-Fribergin (2016) mukaan *”uimapukusääntö tarkoittaa sitä, että erityisesti uimapuvun alle jäävät alueet ovat jokaisen omia yksityisalueita, ja niistä lapsi saa itse määrätä”* (Cacciatore, Kauppinen, Ingman-Friberg). Uimapukusääntö sisällytettiin vastauksissa usein omista rajoista ja itsemääräämisoikeudesta sekä koskemattomuudesta oppimiseen ja opettamiseen. Netissä turvallisesti toimimisen ja siellä mahdollisesti kohdatun häirinnän tai kiusaamisen käsittely nostettiin myös esille. Kaija Lajusen ym. (2012) mukaan turvataitokasvatuksen avulla lapsille opetetaan juurikin niitä taitoja, joiden avulla he pystyvät huolehtimaan omasta turvallisuudestaan kiusaamisen, ahdistelun ja väkivallan tilanteissa. Lapset myös saavat valmiuksia, joiden avulla he mahdollisesti voivat jopa välttää joutumasta sellaisiin tilanteisiin, joissa he olisivat uhattuina (Lajunen ym., 2012). Turvataitoihin kuului monen vastaajan mukaan myös se, että lapsille kerrotaan, että luotettavalle aikuiselle tulee kertoa, kun jotain sattuu tai jos jokin asia vaivaa tai huolettaa lasta. Lajunen ym. (2012) lisää tämän olevan yksi turvataitokasvatuksen tehtävistä. He korostavat myös, että aikuisen keskittyessä kuuntelemaan lasta, lapset voivat kertoa monenlaisista eri asioista, mukaan lukien omista huolenaiheistaan, joiden kuunteleminen voi jopa tukea lapsen mielenterveyttä. Lasten mielestä kuulluksi tuleminen onkin yksi tärkeimmistä YK:n julistamista lasten oikeuksista (Lajunen, ym., 2012). Tärkeänä huomiona nostettiin esille myös se, kuinka lasten tulee itse kunnioittaa myös muiden rajoja ja kuinka myös siitä olisi tärkeää puhua.

Osa vastaajista ei esittänyt omia määritelmiään turvataidoille, vaan mainitsi turvataidot vain yleisesti. Kokonaisuutena turvataidot koettiin erittäin tärkeänä osana seksuaalikasvatusta ja niillä koettiin olevan paljon merkitystä lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta. Turvataidot sisältyivät suurimman osan vastauksista mukaan oleellisesti seksuaalikasvatukseen alakouluissa. Lajusen ym. (2012) mielestä lapsella onkin oikeus saada tietää omasta oikeudestaan fyysiseen koskemattomuuteen, turvaan ja hoivaan. Kaikkien lasten, riippumatta siitä, ovatko he altistuneet väkivallalle tai eivät, on oikeus saada opastusta itsestä huolehtimiseen ja itsensä suojaamiseen (Lajunen ym., 2012).

5.1.3 Tunnetaidot

Tunnetaidot kuuluivat seksuaalikasvatukseen valtaosan vastaajista mielestä. Esiin myös nostettiin monia esimerkkejä siitä, mitä tunnetaidot vastaajien mielestä ovat ja miten opettaa niitä lapsille. Tunnetaitoihin kuului vastaajien mukaan omien tunteiden tunnistaminen, nimeäminen ja ilmaisu ja sen lisäksi myös toisten tunteiden tunnistaminen ja huomioon ottaminen sekä toisen kunnioittaminen. Stein ja Howardin (2011) määrittelevät tunnetaitoihin kuuluuvan ensimmäisenä oman itsensä havainnointi, mikä sisältää omien tunteiden tunnistamisen ja erittelyn. Toisena tunnetaitoihin kuuluu kyky ilmaista omia tunteitaan rakentavalla tavalla. Kolmantena he nostavat esiin kyvyn tunnistaa ja myös hyödyntää tunneperäistä tietoa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Luokanopettajaopiskelijat ovat siis määritelleet tunnetaitoja näiltä osin samalla tavalla kuin aiemmissa tutkimuksissa on määritelty.

” Tunne- ja turvataidot sisältyvät seksuaalikasvatukseen. Tunnetaidot auttavat tunnistamaan tunteita, kuuntelemaan niitä ja toimimaan tilanteeseen ja tunteeseen sopivasti. –”

Ihastumisen, rakastumisen ja myös pettymyksen tunteiden käsittely nostettiin esiin tärkeänä osana seksuaalikasvatusta. Opettajan roolia tunnetaitojen opettamisessa sanoitettiin myös joissain vastauksissa, ja opettajan koettiin toimivan mallina terveelle tunteiden käsittelylle sekä kommunikoinnille. Lahtisen ja Rantasen (2019) painottavat, että opettajan tehtävänä on toimia mallina sille, miten eri tunteiden kanssa toimitaan ja tunnetaitojen opettelu onkin heidän mukaansa yksi opettajan tärkeimmistä tehtävistä. Myös Esko Jalovaaran (2006) mielestä kasvattajasta voikin tulla lapselle tunnemalli, jonka ongelmanratkaisu- ja kommunikointitavat toimivat sekä toiminta- että käyttäytymismalleina lapselle.

”-- Tunne- ja turvataidot kuuluvat mielestäni olennaisena osana seksuaalikasvatukseen, kun sitä ajatellaan ennemminkin kehotunnekasvatuksen viitekehyksessä tai laajan seksuaalisuuskäsityksen kautta kuin vain seksuaalista käyttäytymistä koskevana. Esimerkiksi ihastumisen, rakastumisen ja pettymyksenkin tunteet ovat osa lapsen seksuaalisuutta, joten niitä tulisi mielestäni käsitellä osana alakoulun seksuaalikasvatusta. –”

” – Opitaan myös tunteista ja miten niitä voi käsitellä, opettajan tehtävänä alakoulussa on nimenomaan sanoittaa oppilaiden tunteita ja auttaa tunnistamaan ja käsittelemään omia tunteita sekä mallintaa ns. ”tervettä” tunteiden käsittelyä ja kommunikointia. –”

5.1.4 Sosiaaliset taidot

Useissa vastauksissa nostettiin esille, se, kuinka seksuaalikasvatuksen yksi osa on opettaa kaverisuhteista ja seurustelusuhteista sekä toisten huomioon ottamisesta, arvostamisesta ja kunnioittamisesta. Kokosin näitä asioita koskevia vastauksia sosiaaliset taidot-yläkäsitteen alle.

Usean vastaajan mielestä seksuaalikasvatuksessa tulisi käsitellä turvallisia ja tasapainoisia ihmissuhteita ylipäätään. Osa vastaajista kuitenkin lisäsi tähän vielä erityisesti kaverisuhteista, ihastumisesta ja seurustelusuhteista puhumisen. Vastauksissa nousi esille myös kommunikointi ja tunteiden ilmaisu sekä toisten ihmisten kunnioittaminen ja arvostaminen. Myös omien sekä toisten rajojen kunnioittaminen liittyi tähän ja mainittiinkin useammassa vastauksessa.

Liisa Keltinkangas-Järvisen (2010) mukaan sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan kykyä olla muiden kanssa sosiaalisissa tilanteissa ja kykyä tulla toimeen muiden ihmisten kanssa. Hänen mukaansa sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan myös kykyä ymmärtää toista ihmistä sekä hänen tunteitaan ja näkökantojaan. Myös empatia ja sympatian luetaan hänen mukaansa sosiaalisiin taitoihin. Keltinkangas-Järvinen määrittelee empatian kyvyksi asettua toisen henkilön asemaan ja sympatian tarkoittavan sitä, että toisen ihmisen kokemukset saavat itsessä aikaan erilaisia tunteita, kuten sääliä tai myötätuntoa. Hän myös korostaa, että sosiaaliset taidot eivät ole synnynnäisiä, vaan niitä voidaan oppia kokemuksen ja kasvatuksen kautta. Sosiaalisten taitojen avulla voidaan omaksua myös kykyjä kunnioittaa ja arvostaa muita ja ottaa heidät huomioon. Tämän mukaisesti ihmissuhteiden tulisi perustua viihtymiseen, tunteisiin, luottamukseen ja turvallisuuteen. Keltinkangas-Järvinen (2010) kuitenkin muistuttaa, jotta sosiaalinen kanssakäyminen voisi olla rakentavaa, tulee ihmisellä olla terve itseluottamus, kyky kontrolloida omaa käyttäytymistään ja omata tasapainoinen tunne-elämä ja kyetä harkintaan ja empatiaan.

”Lapsen omaan elämänpiiriin liittyviä asioita: turvallisten ja tasapainoisten ihmissuhteiden opettelu, seksuaalisen/sukupuolisen häirinnän kitkeminen (esim. pisarapuuttuminen), häirintätilanteissa toimiminen, muiden huomioiminen (esim. suostumus kosketukseen). Tunne- ja turvataidot liittyvät olennaisesti em. asioihin.”

”--Alakoulun seksuaalikasvatus on mielestäni kaverisuhteista, seurustelusuhteista, ihastumisesta, tunne- sekä turvataidoista puhumista. --”

”Tunne- ja turvataidot sisältyvät ehdottomasti seksuaalikasvatukseen. Jo pienille lapsille on tärkeää opettaa omista rajoista. Alakoulun seksuaalikasvatus mielestäni lähteekin liikkeelle omien ja muiden rajojen tunnistamisesta ja kunnioittamisesta. Opetetaan, että jokaisella on itsemääräämisoikeus ja, että jokainen on arvokas sellaisena kuin on.”

5.1.5 Identiteetti

Sukupuolen moninaisuus, seksuaalisuuden ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus ja vähemmistöt nostettiin esille useassa vastauksessa. Samoin myös oman identiteetin ja itsetunnon kehitys mainittiin useassa vastauksessa. Seksuaalikasvatuksen yhdeksi tehtäväksi nostettiin lapsen identiteetin ja itsetunnon kehittymisen tukeminen. Tähän liittyi usein myös itsensä arvostaminen ja ymmärtäminen. Lapsille tulisi myös usean vastaajan mielestä tarjota seksuaalikasvatuksen kautta tietoa eri seksuaalisista suuntautumisista ja seksuaalivähemmistöistä, sukupuolen moninaisuudesta sekä erilaisista perheistä.

Seksuaalikasvatukseen kuuluukin juuri eri seksuaalisista suuntautumisista ja seksuaalivähemmistöistä puhuminen (Kontula ja Meriläinen, 2007). Seksuaalikasvatuksessa tulee käsitellä ja tukea oppilaan oman itsetuntemuksen, minäkuvan ja identiteetin kehitystä sekä itseilmaisua. (Välimaa, 2004)

”Seksuaalikasvatus on osa lapsen identiteetin tukemista ja näkisin siinä pitkälti samoja piirteitä kuin identiteetin kehittämisessä; kuka olen, millainen haluaisin olla. –”

”Seksuaalikasvatus keskittyy mielestäni mm. identiteetin vahvistamiseen, omien tarpeiden ja oikeuksien ymmärtämiseen sekä seksuaalisuuteen. –”

5.1.6 Puutteet

Vastaajat kertoivat myös puutteista seksuaalikasvatuksessa tänä päivänä sekä myös omissa kokemuksissa alakoulun ajalta. Useat vastaajat toivat esille myös sen, mitä seksuaalikasvatukseen kaivattaisiin vieläkin enemmän kuin tällä hetkellä on. Seksuaalikasvatuksen koettiin olevan hyvinkin puutteellista erityisesti omassa lapsuudessa, mutta myös nykypäivänä. Seksuaalikasvatuksen koettiin olevan liian vanhanaikaista ja ns. ”perinteistä”. Seksuaalikasvatuksen koettiin myös sisältävän liian vähän tunne- ja turvataitojen käsittelyä ja opettelua ja keskittyvän liikaa

pelkästään lisääntymisen ja esimerkiksi seksitaudeista ja ehkäisystä puhumiseen. Seksuaalikasvatuksen koettiin usein keskittyvän liikaa vain negatiivisiin asioihin, unohtaen kaiken muun. Myös seksuaalikasvatuksen heteronormatiivisuus koettiin suurena puutteena.

Jukka Lehtonen (2003) määrittelee heteronormatiivisuuden ajattelutapana, jossa ihmiset nähdään joko miehinä tai naisina, mutta heidän oletetaan olevan heteroseksuaalisia. Hänen mukaansa heteroseksuaalisuus nähdään tässä ajattelumallissa itsestään selvänä, ainoana tai luonnollisena lähtökohdana sukupuolelle ja seksuaalisuudelle tai se esitetään oikeampana tai parempana vaihtoehtona kuin muut. Lehtosen toteuttamassa haastattelututkimuksessa nuorille kävi ilmi, että myös nuoret kokivat heteronormatiivisuuden puutteena, ja seksuaalikasvatuksessa oletuksena pidettiin, että ihmiset ovat heteroja, kun taas homoseksuaalisuus mainittiin lähinnä erilaisuutena. Hänen mukaansa koulujen seksuaalikasvatuksessa heteronormatiivisuus näkyi myös niin, että ihminen esitettiin heteroseksuaalisena, biologisena olentona ja hänen tavoitteenaan on suojautua yhdynnän vaaroilta, kuten raskaudelta, joka ei ole toivottu ja sukupuolitaudeilta ja jonka pyrkimyksenä on perustaa heteroseksuaalisuuden ydinperhe tulevaisuudessa. Huomiotta hänen mukaansa jäävät seksuaalinen nautinto, erilaiset seksuaaliset suuntautumiset ja erilaiset perheet (Lehtonen, 2003). Heteronormatiivisuus siis näkyy koulun seksuaalikasvatuksessa ja koetaan puutteena myös oppilaiden osalta, kuin myös tähän tutkimukseen osallistuneet opettajaopiskelijat kokivat.

”— Oma kokemukseni on, että koulussa puhuttiin vain seksuaalisuuden negatiivisista puolista, kuten seksitaudeista ja siitä, että aina jos ei käytä ehkäisyä voi tulla raskaaksi (mikä on tietenkin totta mutta esim. lapsettomuudesta ei puhuttu). —”

”—Alakoulun seksuaalikasvatus on melko puutteellista omasta mielestäni, eikä siihen tässä muodossaan sisälly tunne- ja turvataidot sillä tavoin, kuin pitäisi.”

”Se on todella vähäisessä roolissa ja mennään ns. ”perinteiseen malliin” ilman että huomioidaan ajan kehitystä ja sitä, mitä kaikkea seksuaalikasvatuksen tulisi pitää sisällään ja kuinka se voisi kohdata mahdollisimman laajan kohderyhmän ketään syrjimättä. —”

5.2 Luokanopettajaopiskelijoiden kokemuksia valmiuksistaan toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa

5.2.1 Valmiudet

Kyselyyn vastanneista 13 eli 28.3% koki, että heillä olisi tarvittavat valmiudet toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa. Vastaajista 17 eli 37% koki, että heillä ei ollut tarvittavia valmiuksia seksuaalikasvatuksen toteuttamiseen ja 16 eli 34.8% ei osannut sanoa. Kuitenkin kysyttäessä, kokivatko vastaajat saaneensa tarpeeksi koulutusta seksuaalikasvatuksesta koulutusohjelmaltaan, 78.3% eli 36 vastasivat ei. Vastaajista vain kaksi vastasivat kyllä ja loput, eli 8 vastaajaa eivät osanneet sanoa.

Avoimien kysymysten vastauksista nousi esille monia eri asioita, jotka olen jaotellut kahden eri pääteeman alle. Ensimmäisessä pääteemassa käydään läpi luokanopettajaopiskelijoiden haastavimmiksi kokemia asioita seksuaalikasvatuksen toteuttamisessa. Viimeisessä teemassa käsitellään sitä, mitä luokanopettajaopiskelijat itse haluaisivat koulutukseltaan lisää.

5.2.2 Haasteet

Haastaviksi asioiksi seksuaalikasvatuksessa koettiin monia hyvin erilaisia asioita. Useat niistä olivatkin samoja aiheita, joista toivottiin lisää koulutusta. Osa haasteista oli henkilökohtaisia, mutta osa oli yleistettävissä isompien teemojen alle. Useammassa vastauksessa korostui kuitenkin tiedonpuute ja se, ettei koe itseään varmaksi, kun ei ole tarpeeksi tietoa ja koulutusta opetettavista aiheista. Vastauksissa korostui myös pelko siitä, että itse sanoo jotain väärää tai loukkaavaa tai osaako aihetta ylipäättään opettaa. Aiheen herkkä luonne tuntui myös monelle haastavalta, myös sen takia, että oppilaiden suhtautuminen aiheeseen pelotti, kun odotettiin oppilaiden ehkä kiusaantuvan aiheen käsittelystä tai naureskelevan sille.

Osmo Kontulan ja Henna Meriläisen (2007) toteuttamassa tutkimuksessa opettajat toivat esille haastavaksi koettuja asioita seksuaalikasvatusta. Opettajat nostivat esiin kokevansa erityisesti herkkien asioiden, kuten seksuaalisen ahdistelun käsittelyn hankalaksi, sillä he pelkäsivät sanovansa vahingossa jotain väärää ja loukkaavansa tai satuttavansa siten oppilaitaan. Opettajien vastauksissa korostui se, että intiimeinä tai liian herkkinä pidettyjen asioiden käsittely tuntui vaikealta ja hanakalalta opettajan oman epävarmuuden tai epämukavuuden takia, mutta vaike-

aksi koettiin myös sellaisten aiheiden käsittely, jotka tuntuivat oppilaista epämukavilta. Opettajat kokivat vaikeaksi sen, jos oppilaat vaivaantuivat, ujostelivat tai naureskelivat käsiteltävälle asialle ja eivät näin ollen osallistuneet tuntiin siihen sopivalla tavalla (Kontula ja Meriläinen, 2007). Opettajien ja luokanopettajaopiskelijoiden kokemukset olivat siis näiltä osin hyvin samankaltaisia.

5.2.3 Koulutus

Monet vastaajista kokivat kaipaavansa lisää koulutusta seksuaalikasvatuksesta ylipäätään. Heidän mielestään seksuaalikasvatuksesta kokonaisuutena oli puhuttu koulutuksessa liian vähän ja moni vastaus kysyttäessä mistä aiheista kaipaisi lisää koulutusta sisälsikin pyynnön saada lisää koulutusta aivan kaikesta aiheeseen liittyen.

”Kaikesta. En usko saaneeni mitään tietoa seksuaalikasvatuksesta opettajaopintojeni aikana. Olen vain sattunut lukemaan hieman aiheesta.”

”Kaikesta, jotta asia tuntuisi luontevammalta käsitellä ja jakaa oppilaille. Jos ei osata koulutuksessa puhua niin ei se ole työelämässäkään helppoa.”

”Oikeastaan kaikesta. En koe, että olisin saanut koulutuksesta juurikaan apua seksuaalikasvatukseen.”

Joissain vastauksissa pyydettiin lisää tietoa todella spesifeistä aiheista seksuaalikasvatukseen liittyen. Seuraavaksi käsittelen vastauksista esiin nousseita kategorioita, joiden alle olen luokitellut eri vastauksia. Ensimmäisenä aiheena esiin nousi kaipaus saada koulutuksen kautta lisää tietoa eri aiheista seksuaalikasvatuksessa. Tietoa kaivattiin erityisesti suostumuksesta, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöistä, seksuaalisuuden ja sukupuolen monimuotoisuudesta, oikeasta termistöstä sekä lasten ikä- ja kehitysvaiheiden tyypillisistä piirteistä.

Toisena aiheena esille nousi toive siitä, että aiheesta voisi olla erillinen kurssi tai että siitä voitaisiin käsitellä lisää koulutuksessa ylipäätään. Kurssilta kaivattiin mahdollisuutta päästä puhumaan myös omista ennakoasenteistaan ja omista näkemyksistään asiaan liittyen. Koulutukselta toivottiin lisäksi mahdollisuutta kuulla aiheesta luennoitsijoilta ja kokemusasiantuntijoilta sekä jo työelämässä olevilta opettajilta.

”—Aiheesta voisi kuunnella omakohtaisia kokemuksia tai luennoitsijoita yleisesti, koska aiheesta ei liiemmin ole puhuttu tai se on oman kiinnostuksen ja perehtyneisyyden varassa.”

”Tällaisesta olisi hyvä olla vaikka yksi kurssi opettajakoulutuksessa. —”

”—Olisi hyvä kuulla esim. jo työelämässä olevilta opettajilta vinkkejä siihen, millaisilla tavoilla he ovat käsitelleet näitä asioita alakoulun oppilaiden kanssa. —”

Kolmantena aiheena esiin nousi halu saada lisää tietoa eri seksuaalikasvatuksen materiaaleista ja niiden hyödyntämisestä koulussa. Haluttiin tietää, mitä materiaaleja on tarjolla ja mitkä niistä ovat tällä hetkellä opettajien käytössä. Haluttiin myös, että materiaaleihin voitaisiin tutustua jo koulutuksen aikana jonkin kurssin yhteydessä. Tämä tulos vastaakin hyvin Osmo Kontulan ja Henna Meriläisen (2007) kertomia tuloksia vuonna 2006 toteutetusta seksuaalikasvatuskyselystä, jossa opettajat olivat päässeet kertomaan omia toiveitaan siitä, mitä kaipaisivat itse seksuaaliopetukseen. Heidän tutkimuksestaan ilmeni, kuinka opettajat olivat toivoneet monenlaisia eri materiaaleja opetuksen tueksi, kuten videoita, oppilaille jaettavaksi tarkoitettuja esitteitä, kalvosarjoja, pelejä, opettajien oppaita, verkkomateriaaleja ja oppikirjoja. (Kontula ja Meriläinen, 2007)

”Olisi kiva tietää enemmän siitä, minkälaisia materiaaleja nykyään yleisesti käytetään ja onko seksuaalikasvatukseen liittyen jotain uusia tapoja.”

”—Voitaisiin saada myös esimerkkejä seksuaalikasvatuksen oppaista ja vertailla niitä keskenään.”

Neljäs aihe, joka aineistosta nousi esiin, oli saada tietoa siitä, miten seksuaalikasvatusta oikein alkaa toteuttamaan alakoulussa. Vastaajat kaipaivat koulutukselta enemmän käytännön vinkkejä omaan opetukseen, ja heitä myös kiinnosti erityisesti se, miten ikätasoisuus tulisi ottaa opetuksessa huomioon. Susanne Ingman-Fribergin ja Raisa Cacciatoren (2016) mukaan ikätasoisuus onkin tärkeä osa seksuaalikasvatusta. Heidän korostavat, kuinka lapsen ikä- ja kehitystasoa tulee kunnioittaa ja hänen täytyy antaa olla lapsi, rasittamatta vielä aikuisille kuuluvilla vastuilla tai muilla asioilla, jotka häntä sitten vain turhaan huolettavat tai pelottavat ja joita hän ei vielä kykene ymmärtämään. Myös Osmo Kontulan ja Henna Meriläisen (2007) toteuttamassa tutkimuksessa opettajat nostivat esille kokevansa seksuaalikasvatuksessa haasteelliseksi sen, kuinka eri kehitystasolla oppilaat olivat, jolloin joitain aiheita kuten yhdyntää oli vaikea käsitellä.

Vastauksista nousi esiin myös tarve saada tietoa siitä, miten herkkiä aiheita tulisi käsitellä ja lähestyä oppilaiden kanssa. Tässä nousi esille myös oppilaiden erilaiset taustat ja niiden huomioon ottaminen, esimerkiksi maahanmuuttajaoppilaiden osalta, joka tuntui vastaajista vaikealta. Anita Novitsky (2016) on painottanut kuinka maahanmuuttajataustaisten oppilaiden ja heidän perheidensä kanssa työskentelyssä onkin omia haasteitaan juuri erilaisen kulttuuritaustan ja erilaisten tietopohjien takia. Hänen mukaansa osa vanhemmista ei välttämättä ole itse koskaan saanut seksuaalikasvatusta tai tiedä siitä mitään.

”Miten seksuaalikasvatusta toteutetaan kouluissa (Keinot).”

”Enemmän konkreettisia esimerkkejä siitä, miten seksuaalikasvatusta voi koulussa harjoittaa kullekin ikäluokalle sopivalla tavalla. —”

”Miten opetusta lähtee toteuttamaan, millaisia asioita olisi hyvä käydä läpi, miten keskustella asioista, jotka voivat olla lasten mielestä kiusallisia—”

6. Johtopäätökset ja pohdinta

Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää, miten luokanopettajaopiskelijat itse määrittelevät alakoulun seksuaalikasvatuksen ja miten he itse kokevat valmiutensa toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa. Lähdin tutkimaan aihetta, sillä koin itse, etten osannut ennen tutkielmani tekoa välttämättä kertoa kattavasti siitä, mitä seksuaalikasvatus alakoulussa oikein piti sisällään enkä kokenut olevani kovin varma taidoistani ja valmiuksistani toteuttaa sitä alakoulussa. Aihe tuntui erityisen haastavalta, sillä seksuaalikasvatuksessa kuitenkin käsitellään hyvin herkkiä ja erittäin tärkeitä asioita. Halusin siten selvittää, kokivatko muut luokanopettajaopiskelijat samoin kuin minä. Tämä olikin siis mielestäni erittäin kiinnostava ja innostava aihe tutkielmalleni.

Tutkielmastani selvisi, että kun seksuaalikasvatuksen määritelmiä koskevat vastaukset koottiin yhteen, muodostui niistä hyvin samankaltainen kuva seksuaalikasvatuksesta kuin aiemmissa tutkimuksissa oli määritelty. Kuitenkin, kun vastauksia tarkasteli yksitellen, ne olivat hyvinkin vajavaisia ja niissä oli saatettu mainita esimerkiksi vain yksi ylempänä käsittelemistäni seksuaalikasvatuksen pääteemoista. Pieni osa vastaajista osasi määritellä seksuaalikasvatusta tarkemmin ja pystyivät nimeämään useampia pääteemoja vastauksissaan. Useassa vastauksessa seksuaalikasvatusta oli kuitenkin määritelty hyvin vajavaisesti ja oli selvää, että luokanopettajaopiskelijoiden tiedot seksuaalikasvatuksesta olivat vajavaisia ja he toivatkin sitä itse esille vastauksissaan. Yllättävää oli, ettei vastauksissa näkynyt juurikaan eroja sen välillä, kuinka kauan vastaaja oli opiskellut. Se voisi johtaa johtopäätökseen, että jos ensimmäisen vuoden opiskelijalla on suurin piirtein saman verran tietoa seksuaalikasvatuksesta kuin opintojen loppupuolella olevalla, ei tietoa ole ollut mahdollista kerryttää opiskeluvuosien aikana ja opinnoissa on täten ollut puutetta seksuaalikasvatuksen käsittelystä.

Tuloksista kävi ilmi se, että luokanopettajaopiskelijoista vain pieni osa, eli hieman alle kolmasosa koki, että heillä olisi riittävät valmiudet toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa ja suurin osa, eli n. 79% vastaajista koki, etteivät he olleet saaneet riittävästi koulutusta seksuaalikasvatuksesta yliopistolta. Oli siis selvää, että lisäkoulutukselle olisi suurta tarvetta ja kaipausta koulutukselta ja osa vastaajista avoimesti myönsikin, etteivät he olleet saaneet kuin hyvin vähän tai ei ollenkaan koulutusta seksuaalikasvatuksesta yliopistolta. Moni vastaajista kertoikin kartuttaneensa tietojaan seksuaalikasvatuksesta itse vapaa-ajallaan. Luokanopettajaopiskelijoilla olikin monia erilaisia toiveita sille, mistä he haluaisivat lisää koulutusta, mukaan lukien tietoa eri sek-

suaalikasvatuksen sisällöistä, seksuaalikasvatukseen saatavilla olevista materiaaleista ja opetusta siitä, miten he itse voisivat opettaa aihetta alakoulun puolella. Moni toivoikin seksuaalikasvatuksesta omaa, erillistä kurssiaan, koska aihe koettiin niin tärkeäksi.

Vastauksissa kävikin ilmi se, kuinka tärkeäksi osaksi oppilaan kasvua, kehitystä ja hyvinvointia alakoulun seksuaalikasvatus koettiin. Näin ollen olikin harmillista huomata, että iso osa vastaajista koki tietonsa ja taitonsa aiheesta puutteelliseksi ja luokanopettajaopiskelijoilla oli yhteinen kokemus siitä, että koulutusta ei ole tarjolla riittävästi, ja että se mitä on, ei ole tarpeeksi hyvää ja kattavaa. Koin ongelmalliseksi sen, jos niinkin tärkeästä asiasta oppiminen jää vain oman mielenkiinnon varaan, varsinkin, kun aiemmissa tutkimuksissa on osoitettu, että opettajien saamalla koulutuksella on ollut vaikutusta siihen, miten seksuaalikasvatusta koukuissa toteutetaan (ks. esim. Martinez ym., 2012).

Koin vaikeaksi verrata tutkimukseni tuloksia, sillä juuri tällaista tutkimusta ei ole enne toteutettu tai ainakaan itse en pystynyt sellaista löytämään. Täten vertailin tutkimustani niihin aiempiin tutkimuksiin, joissa oli tutkittu jo valmistuneita, työelämässä olevia opettajia. Kävikin ilmi, että myös jo valmistuneet opettajat kokivat samanlaisia haasteita ja puutteita omassa osaamisessaan, kuin minun tutkielmani vastaajat kertoivat kokevansa (ks. Kontula ja Meriläinen, 2007).

Tutkielmani tulosten perusteella suosittelisinkin, että luokanopettajakoulutukseen lisättäisiin opetusta seksuaalikasvatuksesta, jotta näinkin tärkeään aiheen opiskelu ei jäisi kokonaan opiskelijoiden oman mielenkiinnon sekä myös ajan ja tiedonetsintätaitojen varaan. Voi hyvinkin olla, että opiskelijoiden itse etsimä tieto jääkin puutteelliseksi tai ei ole yhtä laadukasta, kuin yliopistolla olisi mahdollisuus tarjota tai että se jää opiskelijalta kokonaan opiskelematta. Olikin mielestäni hyvin tärkeää, että opiskelijoiden toiveita kuunneltaisiin, kun he suoraan pyytävät lisää koulutusta ja kertovat, missä he kokevat puutteita aiheen tiimoilta.

Aiheesta olisi myös mielestäni hyvä tehdä jatkotutkimusta ja esimerkiksi selvittää luokanopettajaopiskelijoiden kokemuksia aiheesta laajemminkin kuin vain Oulun yliopistossa. Mielenkiintoista olisi lisäksi selvittää jo valmistuneiden luokanopettajien kokemuksia seksuaalikasvatuksen toteuttamisesta alakoulussa ja siitä, millaista tukea he kaipaisivat työhönsä. Aiheesta olisi mielestäni tärkeää tehdä vielä tarkempaa tutkimusta, toteuttamalla esimerkiksi samasta aiheesta haastattelututkimuksen luokanopettajopiskelijoille.

6.1 Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu

Tuomi ja Sarajärvi (2018) muistuttavat, että vaikka kyselyä ja haastattelua ei aina kannatakaan erotella kovin jyrkästi, eivät nämä käsitteet kuitenkaan ole toistensa synonyymeja. He viittaavat Eskolaan, (1975) jonka mukaan kysely on sellainen menettelytapa, jossa tutkimuksen tiedonantajat täyttävät itse kyselylomakkeen joko valvotusti ryhmätilanteessa tai kotonaan. Haastattelussa kysymykset taas esitetään suullisesti haastattelijan toimesta ja haastattelija myös kirjaa vastaukset ylös. Näiden menetelmien ero siis löytyy tiedonantajan toiminnasta tiedonkeruuvaiheessa. (Tuomi ja Sarajärvi (2018))

Tuomi ja Sarajärvi (2018) korostavat, että mitä tahansa tutkimusta tehdessä tulee tehdä tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu, jolla pyritään välttymään virheiden mahdollisuudelta. Kun tehdään laadullista tutkimusta, nostetaan usein esille kysymyksiä totuudesta ja objektiivisuudesta. Totuudesta on monenlaisia eri näkemyksiä, jotka vaikuttavat siihen, miten juuri kyseisessä tutkimuksessa suhtaudutaan totuuteen. Laadullisessa tutkimuksessa ajatellaan yleensä olevan neljä erilaista totuusteoriaa. Näihin kuuluu totuuden korrespondenssi- ja koherenssiteoriat, pragmaattinen totuusteoria sekä konsensukseen perustuva totuusteoria, jotka kaikki eroavat toisistaan. Laadullista tutkimusta tehdessä usein keskitytään kolmeen jälkimmäiseen. Koherenssiteoriassa väite on tosi silloin, jos se on samassa linjassa muiden jo todeksi todettujen väitteiden kanssa. Pragmaattisessa totuusteoriassa taas väite on tosi silloin, jos se on hyödyllinen ja toimiva. Konsensukseen perustuvassa totuusteoriassa taas uskotaan siihen, että ihmiset voivat yhdessä yhteisymmärryksessä luoda totuuden. (Tuomi ja Sarajärvi, 2018)

Tuomi ja Sarajärvi (2018) kertovat, että tehdessä laadullista tutkimusta, on tärkeää muistaa, että havaintojen luotettavuus ja puolueettomuus ovat silloin kaksi eri asiaa. Puolueettomuudella tarkoitetaan tällöin sitä, kuinka tutkija pystyy ymmärtämään ja kuulemaan tiedonantajaa, sen sijaan että suodattaisi kaiken kuulemansa omien ennakko-oletustensa läpi eli vaikuttavatko tutkijan tulkintaan hänen ikänsä, sukupuolensa, kansalaisuutensa, virka-asemansa, uskontonsa, poliittinen asenteensa tai muut vastaavat seikat. Laadullisessa tutkimuksessa käytännössä hyväksytään se, että tutkimus ei koskaan voi olla täysin objektiivista eli puolueetonta, sillä tutkija on kuitenkin se, joka tutkimuksen luo ja kuka sitä myös tulkitsee. Tärkeää luotettavuuden arvioinnissa onkin tutkimuksen kokonaisuus ja sen johdonmukaisuus. Tutkijan tulee olla ollut täysin läpinäkyvä tutkimuksessaan, kertomalla lukijalle selvästi sen, mitä on tutkimassa, miksi ja miten sekä sen, miten on kerännyt tutkimusaineistonsa. Tärkeää on kertoa lukijalle myös se,

miten tutkimuksen tiedonantajat on valittu, miten tutkimuksen aineisto on analysoitu sekä millaisella aikataululla tutkimus on toteutettu. Tutkijan tulee siis antaa lukijalle riittävä määrä tietoa siitä, miten tutkimus on toteutettu, jotta he pystyvät itse arvioimaan sen tuloksia. (Tuomi ja Sarajärvi, 2018)

Tutkimuksessani olen pyrkinyt olemaan mahdollisimman tarkka ja huolellinen kertoessani tutkimusprosessista ja perustellessani sitä, miksi olen toteuttanut tutkimukseni juurin niin kuin olen. Käytin tuloksiani esitellessä paljon sitaatteja, jotta lukija pääsee itse näkemään, millaisia vastauksia olen kyselyyni saanut ja olenkin nostanut niitä tukemaan tekemääni tulkintaa, antaakseni sille perusteluja. Pyrin myös tulkitsemaan tuloksia mahdollisimman objektiivisesti, vaikkakin Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan tutkija ei koskaan pystykään olemaan täysin objektiivinen. Voi siis olla mahdollista, että jos joku toinen tutkija olisi tulkinnut tutkielmani tuloksia, olisivat tulokset voineet hieman erota minun tulkinnoistani. Pyrin käyttämään aineistostani myös mahdollisimman paljon erilaisten vastaajien vastauksia, jotta tutkielmani tulokset edustaisivat mahdollisimman hyvin koko vastaajakuntaa, eikä painottuisi vaikka vain tietyn vuosikurssin opiskelijoiden vastauksiin. Tuloksista tekemäni päätelmät olivat johdonmukaisia tutkimuksen teoriaosuuden ja aiemman tutkimuksen kanssa, mikä lisää osaltaan tutkielmani luotettavuutta. Olen käyttänyt lähteinä paisti kotimaisia, myös kansainvälisiä lähteitä, mikä myös tekee tutkielmastani luotettavamman.

Käytin tutkielmani tekoon runsaasti aikaa ja suunnittelin tutkielmani teon hyvin. Sain tekstistäni jatkuvasti palautetta, mikä osaltaan paransi tutkielmani luotettavuutta, kun sitä pääsivät muutkin lukemaan. Olen myös muokannut tekstiäni useampaan otteeseen saadun palautteen perusteella ja lukiessani tekstiäni itse useampaan kertaan, jotta tekstistäni tulisi mahdollisimman selkeä lukijalle.

Tutkimukseni oli mielestäni onnistunut, sillä se vastasi mielestäni hyvin asettamiini tutkimuskysymyksiin. Valitsin harkiten käyttämäni tutkimusmenetelmät ja käytin paljon aikaa tutkielmani teoriapohjaan kokoamiseen sekä kyselylomakkeen luontiin. Käsittelin kyselyni tulokset luottamuksellisesti ja huolellisesti. Kehitettävänä asioina tutkielmassani sanoisin, että kyselylomakkeeni olisi voinut olla vieläkin laajempi ja monipuolisempi, ja jos nyt muuttaisin jotain tutkielmassani, käyttäisin vielä enemmän aikaa kyselylomakkeeni luomiseen. Tähän vaikuttaa varmasti se, että tämä on ensimmäinen keräämäni aineisto, eikä minulla täten ollut vielä kokemusta siitä, miten tämän asian olisi voinut huomioida kyselylomakkeeni luomisvaiheessa. Koen kuitenkin, että sain kyselylomakkeellani hyvin vastauksia ja koen vastuksien olevan luotettavia

ja vastaavan hyvin vastaajien ajatuksia aiheesta. Jos tekisin tutkielmani uudelleen, keskittyisin silti vielä enemmän juuri tähän asiaan.

Lähteet / References

Aaltonen, J. (2012). *Turvataitoja nuorille – opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn*. Tampere: Tampereen yliopistopaino https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90817/Opas_21%20verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Bildjucshkin, K. (2015). *Seksuaalikasvatus*. Teoksessa Bildjucshkin, K. (toim.) *Seksuaalikasvatuksen tueksi*. THL.

Cacciatore, R., Kauppinen, P. & Ingman-Friberg, S. (2012) *Turvataidot ovat lapsen oikeus*. Teoksessa Ingman-Friberg, S & Cacciatore, R. (2012) *Keho on leikki – avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä*. Tallinna: Printon.

Depauli, C., & Plaute, W. (2018). *Parents' and teachers' attitudes, objections and expectations towards sexuality education in primary schools in Austria*. *Sex Education*, 18(5), 511–526. Hattu osoitteesta: <https://doi-org.pc124152.oulu.fi:9443/10.1080/14681811.2018.1433650>

Eskola, J. & Suoranta, J. (2001). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Hilton, G. L. S. (2001) *Sex education – the issues when working with boys*. *Sex education*, 1(1), 31 - 41.

Ingman-Friberg, S. & Cacciatore, R. (2016). *Seksuaalikasvatus on hankala sana*. Teoksessa Ingman-Friberg, S. & Cacciatore, R. (2016) *Keho on leikki – Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä*. Tallinna: Printon.

Jalovaara, E. (2006). *Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa*. Pilot-kustannus.

Keltinkangas-Järvinen, L. (2010) *Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot*. WSOY.

Kontula, O. (2010). *The evolution of sex education and students' sexual knowledge in Finland in the 2000s*. *Sex Education*, 10(4), 373–386. Haettu osoitteesta: <https://doi-org.pc124152.oulu.fi:9443/10.1080/14681811.2010.515095>

Kontula, O. & Meriläinen, H. (2007). *Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa*. Väestöliitto.

Köngäs. (2020) ”Emma Ojanen, 24, oppi vasta aikuisena, ettei raskaaksi tulla milloin vain – moni jakaa kokemuksen surkeasta seksuaalikasvatuksesta” Haettu osoitteesta: <https://yle.fi/uutiset/3-11635502>

Lahtinen, A. & Rantanen, J. (2019). *Tunnetaidot opetustyössä: Opas haastaviin tilanteisiin*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lajunen, K., Andell, M., Jalava, E., Kemppainen, K., Pakkanen, M. & Ylenius-Lehtonen, M. (2012) *Turvataitoja lapsille: turvataitokasvatuksen oppimateriaali*. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy

Lajunen, K., Andell, M. & Ylenius-Lehtonen, M. (2019). *Tunne- ja turvataitoja lapsille: tunne- ja turvataitokasvatuksen oppimateriaali*. Helsinki: PunaMusta Oy

Lehtonen, J. (2003). *Heteronormatiivisuus seksuaalisuuden haasteena*. Teoksessa Kosunen, E & Ritamo, M. (2004) *Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen*. Helsinki: STAKES

Liinamo, A. (2005). *Suomalaisnuorten seksuaalikasvatus ja seksuaaliterveystiedot oppilaan ja koulun näkökulmasta: Arviointia terveyden edistämisen viitekehyksessä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Maailman terveysjärjestö WHO. (2010). *Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa*. Haettu osoitteesta: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80220/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Martínez, J., Carcedo, R., Fuertes, A., Vicario-Molina, I., Fernández-Fuertes, A., & Orgaz, B. (2012). *Sex education in Spain: teachers' views of obstacles*. *Sex Education*, 12(4), 425–436. Haettu osoitteesta: <https://doi-org.pc124152.oulu.fi:9443/10.1080/14681811.2012.691876>

Novitsky, A. (2016). *Kuuluuko seksuaalikasvatus kaikille?* Lähteessä Ingman-Friberg, S. & Cacciatore, R. (2016). *Keho on leikki – Avain luonnolliseen seksuaalikasvatukseen alle kouluikässä*. Tallinna: Printon.

O'Brien, H., Hendriks, J., & Burns, S. (2020). *Teacher training organisations and their preparation of the pre-service teacher to deliver comprehensive sexuality education in the school setting: a systematic literature review*. *Sex Education*, 1–20. Haettu osoitteesta: <https://doi-org.pc124152.oulu.fi:9443/10.1080/14681811.2020.1792874>

Poikkeus, A. (2011). *Itsesäätely sosiaalisten taitojen ja suhteiden perustana*. Teoksessa: Niilo Mäki -instituutti, Laakso, M. & Aro, T. (2020). *Taaperosta taitavaksi toimijaksi: Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen* (3. painos.). Niilo Mäki Instituutti.

Puusa, A., Juuti, P. & Aaltio, I. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2019) *Väkivallaton lapsuus – toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020-2025*. Helsinki: Valtioneuvosto. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161899/STM_2019_27_J.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Stein, J & Howard, E. (2011) *The EQ edge. Emotional intelligence and your success*. John Wiley & Sons.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

UNESCO. (2018). *International technical guidance on sexuality education. An evidence-informed approach*. Unesco Education Sector.

Valli, R. & Aarnos, E. (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. (5., uudistettu painos.). PS-kustannus.

Välimaa, R. (2004). *terveystieto ja seksuaaliopetus – haaste oppilaan ja opettajan oppimiselle*. Teoksessa: Kosunen, E & Ritamo, M. (2004). *Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen*. Helsinki: STAKES.

Weissberg, R. P., Durlak, J. A., Domitrovich, C. E ja Gullotta, T. P. (2015). *Social and Emotional Learning Past, Present, and Future*. Teoksessa: Durlak, J. A., Domitrovich, C. E., Weissberg, R. P. & Gullotta, T. P. (2015). *Handbook of social and emotional learning: Research and practice*. The Guilford Press.

Liite 1 / Appendix 1

Oulun yliopiston luokanopettajaopiskelijoiden valmiudet toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa

Kysely alkaa tietosuojailmoituksen jälkeen.

Tietosuojailmoitus

Päiväys 12.4.2021

1. Rekisterinpitäjä ja henkilö, johon voi olla yhteydessä tietosuojaan liittyvissä kysymyksissä:

Anna-Maria Pauanne

Anna-Maria.Pauanne@student oulu.fi

2. Tutkielman ohjaaja

Helena Louhela

helena.louhela@oulu.fi

3. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Kandidaatin tutkielma kerää tietoja kartoittaakseen Oulun yliopiston luokanopettajaopiskelijoiden valmiuksia toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa.

4. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste:

Tutkielmassa henkilötietoja käsitellään EU:n yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdassa tarkoitetun yleisen edun ja tietosuojalain 4 §:n 3 kohdan perusteella.

5. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelykiellosta (EU:n yleisen tietosuojasetuksen 9 artiklan 1 kohta) poikkeamisen peruste, kaksi vaihtoehtoa:

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja käsitellään tutkielmassa EU:n yleisen tietosuojasetuksen 9 artiklan 2 kohdan j-alakohdan ja tietosuojalain 6.1 §:n 7-kohdan perusteella.

6. Tietojen antamisen muut vaikutukset

Henkilötietojasi ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon tai profilointiin. Henkilötietojen antamiseen ei ole lakiin tai sopimukseen perustuvaa velvollisuutta. Tutkimukseen osallistuminen ja tietojen luovutus sitä varten on täysin vapaaehtoista.

7. Henkilötietojen vastaanottajat ja vastaanottajaryhmät

Henkilötietojasi ei luovuteta ulkopuolisille, eikä niitä näin ollen myöskään siirretä EU-ETA:n ulkopuolelle. Henkilötietoja sisältävää aineistoa käsittelevät vain tutkielman tekijä ja tarvittaessa hänen ohjaajansa.

8. Henkilötietojen säilyttämisaika

Henkilötietojasi käsitellään vain niin kauan kuin tutkielma on saatu valmiiksi.

9. Tutkittavan tietosuojalainsäädännön mukaiset oikeudet

Henkilötietojesi käsittelyn ajan sinulla on rekisteröitynä seuraavia tietosuojalainsäädäntöön kuuluvia oikeuksia, joista tutkimuksen yhteydessä voidaan poiketa vain lainsäädännön mukaisesti:

- Oikeus saada pääsy tietoihin
- Oikeus saada virheelliset tiedot oikaistua
- Oikeus tietojen poistamiseen ("oikeus tulla unohdetuksi") tietyissä tilanteissa
- Oikeus käsittelyn rajoittamiseen tietyissä tilanteissa
- Oikeus käsittelyn vastustamiseen tietyissä tilanteissa
- Oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle: tietosuoja.fi, puh: 0295666700, sähköposti: tietosuoja@om.fi

Ikäsi: _____

Sukupuolesi:

Mies

Nainen

Muu

Monenhenko vuoden opiskelija olet?

**Kerro omin sanoin, mitä alakoulun seksuaalikasvatus mielestäsi on ja mitä se sisältää?
Sisältyvätkö tunne- ja turvataidot mielestäsi seksuaalikasvatukseen, jos kyllä, millä tavoin?**

Koetko saaneesi koulutusohjelmaltasi tarpeeksi koulutusta seksuaalikasvatuksesta?

Kyllä __

En __

En osaa sanoa __

Jos vastasit en, mistä asioista seksuaalikasvatuksessa koet tarvitsevasi lisää koulutusta?

Koetko, että sinulla on tarvittavat valmiudet toteuttaa seksuaalikasvatusta alakoulussa?

Kyllä __

En __

En osaa sanoa __

Jos vastasit en, minkä koet kaikista haasteellisimpana seksuaalikasvatuksessa?

